

MANIFEST HITNE FUTURIZACIJE ŽIVOTA – NARODU POLJSKOM

Ako rezonujemo jasno, sporadična i izolovana reforma umetnosti, odvojena od života, čiji su puls i organska funkcija puls i organska funkcija svake umetnosti, u osnovi se mora pokazati tašta, neplodna i jalova, a uz to nemamo vremena ni za kakve pripremne korake u tom pravcu – život i poljska umetnost su u opasnosti da se uguše, tako da je jedino moguće i uspešno sredstvo u ovom slučaju neizostavna traheotomija – stoga mi, poljski futuristi, danas prelazimo na veliku radikalnu reizgradnju i reorganizaciju poljskog života i pozivamo sve građane slobodne Republike Poljske da nam organizovano priteknu u pomoć i uzmu učešće u njima.

Svetski rat i ogromna pomeranja čitavih država, društvenih slojeva i naroda uslovlili su velika pomeranja vrednosti. Rezultat toga je kriza kulture, čije je gledalište danas cela Istočna i Zapadna Evropa. Kod nas se ta kriza ispoljava u posebno oštroj i specifičnoj formi. Vek i po političkog ropstva ostavio je na celoj našoj fizionomiji, psihi i proizvodnji neizbrisive tragove. Naša kulturna svest nije se mogla razvijati slobodno kao u zapadnim državama. Sva naša nacionalna energija nužno se praznila u pravcu najvećeg napora, u pravcu mukotrpne borbe za jezik, život, odgovarajuće organizacije. U istom pravcu kao borba za vlastito nacionalno „ja“ i izgradnju stabilne, nesalomive, na sve otporne i životno sposobne narodne psihe praznila se i poljska umetnost.

Mi, poljski futuristi, na ovom mestu odajemo čast poljskoj romantičarskoj poeziji iz perioda okupacije, čija se avet i danas nemilosrdno oseća – čast zato što u vremenima velike koncentracije i laganog sazrevanja Poljskog naroda nije postojala „čista“ umetnost već duboko narodna, pisana sokom i krvlju samog života, bila je puls i krik svoga vremena, kakav uopšte i jedino može i mora biti svaka umetnost.

Iz istih razloga danas, kada je sa dobijanjem političke samostalnosti poljski život ušao u potpuno novu fazu i našao se pred milion pitanja koja kucaju na vrata, o kojima se još juče zbog nedostatka vremena nije mislilo, a na koja već danas neizostavno i kategorički treba dati odgovor, ako ne želimo da nas talasi koji idu ka nama preplave, te vam se obraćamo:

Suviše smo dugo bili narod-panoptikum koji proizvodi samo mumije i relikvije. Luda i nezaustavljiva današnjica lupa na sva naša vrata i prozore, više, podseća, zahteva. Ako ne ostvarimo nove kategorije, u koje će se smestiti nova umetnost, koja će nas izraziti – ostaćemo bez osnova.

Treba širom otvoriti vrata i prozore, neka izađu podrumska memla i crkveni tamjan, koje su nas od detinjstva učili da udišemo. Idemo vam u susret snabdeveni gigantskim aspiratorima.

Sledeći Stanjislava Bžozovskog, objavljujemo veliku rasprodaju starudija. Prodaju se gotovo džabe stare tradicije, kategorije, navike, sličice i fetiši.

VELIKI OPŠTENARODNI PANOPTIKUM NA VAVELU

Sa trgova, skverova, ulica na ručnim kolicima vozićemo bajate mumije mickjeviča i slovačkog. Vreme je da ispraznimo postamente, očistimo trgove, pripremimo mesta za one koji dolaze.

Mi, ljudi širokih pluća i plećati, kijamo od otužnih mirisa vašeg jučerašnjeg mesijanizma i predlažemo vam nov, jedinstven, savremen i ludački mesijanizam. Ako ne želite da budete poslednji narod u Evropi, već, naprotiv, da budete prvi narod, prestanite da se hranite pomijama iz kuhinje Zapada (imajte svoj jelovnik), a u velikoj trci civilizacije stignite na cilj kratkim, sintetičkim koracima.

Prelazimo na gradnju nove kuće za uvećan poljski narod koji više ne može da se smesti u staroj. Sami nećemo uspeti. Pozivamo sve žive koji se ne smeštaju a žele da priteknu u pomoć.

I izjavljujemo:

Još uvek traje veliko pomeranje slojeva na Istoku i Zapadu. Do reči dolazi nova snaga – svestan proletarijat. Počinje veliko prevrednovanje vrednosti. Odmeravaju se hiljadugodišnje pravilnosti i nepravilnosti kulture koja je stvarana iza njegovih leđa i na njegov račun. Mere se jedino proverljivim, borbenim životom – tvrdim, gvozdanim i organskim radom. Vršni se veliki pregled legitimacija. Onaj ko ne uspe da legitimise svoje učešće u životu tom jedinom monetom – neće ga biti.

Istićemo tri osnovna momenta savremenog života: mašinu, demokratiju i mase.

Život intelektualnih slojeva prolazi postepeno kroz period izopačivanja i neurastenije. Stare kategorije su već preživele i iščezle – a novih još nema. Moment opšte krize. Život, umesto da u svakoj svojoj klici bude radost i ditiramb, sve više ima oblik debele, spolja nametnute obaveze. Savremeni čovek više ne ume da se organski raduje životu. Epidemija samoubistava, iščašenja, lomova, tragedija jedino je konzekventno domišljanje te pojave do kraja. To stanje stvari ne može ostati dalje nepromenjeno. Treba preduzeti hitnu i energičnu akciju lečenja. Kao jedan od osnovnih faktora preporučujemo:

Više sunca.

Starokineska mudra izreka glasi: „Nosi kišobran i po lepom vremenu” – kod nas je organski konstituisana.

Odbacujemo kišobrane, šešire, cilindre, ići ćemo gologlavi. Golovrati. Svako treba što više da se sunča. Treba graditi kuće sa staklenim zidovima okrenutim prema jugu. Više svetlosti, vazduha i prostora. Kada bi poljski Sejm zasedao napolju, sigurno bismo imali mnogo sunčaniji ustav.

Savremeni čovek, čije 3/4 energije guta profesionalni rad, zahteva jaku i zdravu hranu, nove, snažne i sintetičke utiske. Te utiske mu danas može priuštiti samo umetnost. Umetnost mora biti sok i radost života, a ne njegova narikača i utešiteljka. Jednom zauvek raskidamo sa fikcijama tzv. „čiste umetnosti”, „umetnosti radi umetnosti”, „umetnosti

radi apsoluta". **Umetnost mora jedino i pre svega biti ljudska, tj. za ljude, masovna, demokratska, sveopšta.**

Shvatajući zadatke umetnosti u odnosu na današnjicu i njene probleme, kličemo:
UMETNICI NA ULICU!

Umetnost smeštena u koncertnim salama, na izložbama, u palatama umetnosti i sl. za nekoliko stotina, pa čak i nekoliko hiljada osoba je smešno, anemično čudovište, jer je koristi 1 od 100 000 000 ljudi ukupno. Savremeni čovek nema vremena da odlazi na koncerte i izložbe, $\frac{3}{4}$ ljudi nema mogućnosti za to. Zbog toga se umetnost mora nalaziti svuda:

Leteći poeziokoncerti u vozovima, tramvajima, menzama, fabrikama, kafanama, na trgovima, železničkim stanicama, u halama, pasažima, parkovima, sa balkona kuća, itd. itd., u svako doba dana i noći.

UMETNOST MORA BITI NEOČEKIVANA, SVEPRODURUĆA I S NOGU OBARAJUĆA

Savremeni čovek je odavno prestao da se uzbuđuje i očekuje. Pravni kodeksi su jednom zauvek normirali i klasifikovali sva iznenađenja. Život koji se od savremene mašine razlikuje po tome što dopušta čarobne nepredvidljivosti, sve se manje razlikuje od nje. Večne logičke kategorije, prema kojima posle pojma A uvek sledi pojam B, a oba u konačnom rezultatu neizbežno daju C – postaju nepodnošljive. Matematičko $2 \times 2 = 4$ dostiže dimenzije avetinjskog polipa koji pruža svoje pipke nad svim. Iscrpljene su sve logičke mogućnosti. Nastupa momenat večnog preživakavanja u krug, do gubitka svesti. Život je svojom logikom postao avetinjski i nelogičan.

Mi, futuristi, želimo da vam pokažemo kapiju iz ovog geta logičnosti. Čovek je prestao da se raduje, jer je prestao da očekuje. Samo život, shvaćen kao balet mogućnosti i iznenađenja, može mu vratiti tu radost.

U đavoljem krugu stvari, koje se podrazumevaju same po sebi, shvatili smo da se ništa ne podrazumeva samo po sebi i da osim ove, jedne jedine logike postoji još more nelogičnosti, od kojih svaka može činiti posebnu logiku, gde je $A+B=F$, a 2×2 je jednako 777.

Potop čudesa i iznenađenja. Apsurdi koji plešu po ulicama. Umetnost je – svetina. SVAKO MOŽE BITI UMETNIK.

Pozorišta, cirkusi, predstave na ulicama koje izvodi sama publika.

Pozivamo sve pesnike, slikare, vajare, arhitekta, muzičare, glumce da izađu na ulice.

SCENA SE OKREĆE, TREBA PROMENITI DEKOR.

Slike u vidu zidova pojedinih zgrada. Višegaone kuće sa okruglim i kupastim zidovima. Orkestar svira marš. Ljudi žele da hodaju po taktu.

Pozivamo sve zanatlije, krojače, obučare, krznare, frizere da stvaraju nova, dosad neviđena odela, frizure i kostime.

Pozivamo tehničare, inženjere, hemičare da dolaze do novih neviđenih otkrića.

TEHNIKA JE TAKOĐE UMETNOST KAO I SLIKARSTVO, VAJARSTVO I ARHITEKTURA.

Dobra mašina je uzor i vrhunac umetničkog dela kroz savršeno povezivanje ekonomicnosti, svrsishodnosti i dinamike. Morzeov telegrafski aparat je 1000 puta veće umetničko remek-delo od Bajronovog Don Žuana.

Među umetničkim arhitektonskim, likovnim i tehničkim delima izdvajamo – ženu – kao savršenu rađajuću mašinu.

Žena je neproračunljiva sila, čiji ogroman uticaj nije iskorišćen. Zahtevamo apsolutnu ravnopravnost žena u svim oblastima privatnog i javnog života. **Pre svega ravnopravnost u erotskim i porodičnim odnosima.**

Broj bračnih supružnika koji ne žive zajedno, koji se zvanično ili nezvanično razilaze, poprima zabrinjavajuće razmere za društveni poredak. Jedini način sprečavanja i zaustavljanja tog procesa je neodložno uvođenje razvoda.

Ističemo erotski momenat kao jednu od najosnovnijih funkcija u životu uopšte. On je jedan od elementarnih i neobično značajnih izvora životnih radosti, pod uslovom da je odnos prema njemu jednostavan, jasan i sunčan.

SEKSUALNE TRAGEDIJE A LA PŠIBIŠEVSKI SU NEUKUSNE I JEDINO VODE DESAKRALIZACIJI I IMPOTENCIJI SAVREMENIH MUŠKARACA. ZBOG TOGA POZIVAMO ŽENE KAO ZDRAVIJE I FIZIČKI JAČE DA PREDUZMU INICIJATIVU NA TOM PLANU.

U ime pomenutih ciljeva poljsko društvo mora samo preuzeti nadzor i kontrolu nad celokupnim dosadašnjim društvenim životom i celokupnom proizvodnjom i ne dopuštati dalje proizvodnje stvari koje nisu u skladu sa tim ciljem, koje su suvišne i štetne. **Prvi i nužan korak je – kontrola celokupne umetničke produkcije.** Ne dopustite da vas svakodnevno polivaju kofama ustajale, smrdljive i snobističke književnosti, koja više nije u stanju da pobudi vaše seksualne instinkte. Publika je organizovana na silu, protiv koje se niko ne buni. Nijedna nepotrebna knjiga neće moći da se štampa, ako nikom nije potrebna.

Pozivamo sve građane poljske države na organizovanu akciju samoodbrane. Poljska publika je prerasla svoje stvaraoce. Današnji gledalac otvoreno zeva na Magbetu i oseća neodređenu bol u blizini slepog creva kad vidi Orliće koji umiru. Poljsko stvaralaštvo nije u stanju da joj pruži novu, životvornu hranu. **Složna, organizovana sabotaža staračke književnosti i umetnosti – jedina je uspešna borba sa nestvaralaštvom. Neodlaženje u pozorišta, nekupovanje knjiga, nečitavanje časopisa itd. itd. itd.**

Radi organizovanja poljskog društva u zajedničkom i plodotvornom naporu hitne, duboke, do korena sežuće, načelne, trajne futurizacije života osnivamo svepoljsku gigantsku futurističku partiju. Aktivan član partije može postati svaki građanin koji radi i instinktivno preživljava momenat sadašnje krize kulture uopšte i koji traži izlaz iz nje. Danas se čitavo društvo sastoji od takvih neurastenika i mučenika savremenog života. Njima želimo da pružimo ruku.

Obraćamo se tzv. novim ljudima, tj. onima koji još nisu zaraženi luesom civilizacije, koje je svetski rat izbacio na površinu i prema kojima se staro društvo odnosi još uvek nepravedno kao prema kopiladi. **Mi, futuristi, prvi pružamo bratsku ruku „novim ljudima“.** Oni će biti onaj zdrav, oživljavajući sok koji će osvežiti staru rasu koja se deformiše, jučerašnje ljude, ona bolna nužna vakcina, koju je velika istorijska kataklizma ubrizgala celoj predratnoj Evropi koja se raspala i koja počinje da smrdi.

Naša partija, ljudi koji prodiru u sutrašnjicu, biće neobična, sveobuhvatna i luda. Sva-ko može i ne može biti vođ. Što je moguće šira decentralizacija. Ne znamo ni za lidere, ni za redove, svako je ravnopravan radnik vojujućeg života. Podvlačimo veliki momenat u istoriji čovečanstva.

SUDBINA JE PREŽIVELA I UMRLA. ODSAD SVAKO MOŽE POSTATI TVORAC VLA-STITOG ŽIVOTA I ŽIVOTA UOPŠTE.

Mi, futuristi, u ovoj akciji pritičemo u pomoć poljskom društvu. Pojednim odzivima pru-žaćemo konkretna uputstva u svim oblastima u skladu sa današnjim manifestom. Svaki bezimni član Futurističke partije (imena nam nisu potrebna – postoje samo ravnopravni, vesni i kolektivni), dužan je da se na naš poziv na svom punktu odazove.

**Ako se bilo koja akcija sa naše strane pokaže moguća, zahtevamo od Sejma ustav-
ne Republike Poljske da hitno proglasi umetnika nedodirljivim, kao što je to poslanik
u Sejmu. Umetnik je isti predstavnik Naroda kao i poslanik koji predstavlja drugu
oblast delanja i ima drugačije kompetencije.**

U velikom i prelomnom trenutku, mi, futuristi, zaboravljamo nekadašnje uvrede, ne sećajući se da su svi naši dosadašnji postupci koji su težili određenom pravcu, od strane poljskog društva bili primani neprijateljski, kao smešni i besmisleni. Ali mi dobro znamo da je do tog nesporazuma došlo zbog pogrešnih informacija i komentara, kao i zbog ne-postojanja jedinstvenog i jasnog fronta, fizičkog ispovedanja vere. Sada svi ti nesporazu-mi sami po sebi otpadaju. S purpurnom verom u sutrašnjicu i njene neiscrpne mogućnosti jednim snažnim pokretom precrtavamo sve što je bilo iza nas i u nama samima loše, su-višno i staračko i poljskom društvu pružamo ruku. Ako ste živ narod, a ne narodčić, ako vam stopedesetogodišnje ropstvo nije isisalo sokove, ako ste stvarno narod sutrašnjice, a ne narod-prošlosti – krenućete sa nama.

**POZIVAJU SE SVI, DA U TRENUTKU PROGLASA OVOG MANIFESTA ZAPOČNEMO
SLOŽNU, MASOVNU, NEIZOSTAVNU FUTURISTIČKU AKCIJU.**

Jednodnevka futurista, 1921.

U Krakovu, 20. aprila 1921.